כנסיית סנט תומאס בלייפציג

העונה ה-27 | 2010/2011

לב ונשמה

הקאמרטה הישראלית ירושלים

מנהל מוסיקלי: אבנר בירון

הקאמרטה הישראלית ירושלים
מייסד ומנהל מוסיקלי: **אבנר בירון**
מלחין הבית: **יוסף ברדנשווילי**

חברי התזמורת

*נגן ראשי **נגנית אורחת קבועה

כינור ראשון
ארנולד קובילאנסקי*
מיכאל בויאנר
פאבל גלגנוב
רומן יוסופוב
כרמלה ליימן
יונה צור
סופיה קירסנובה**

כינור שני
נטלי שר*
דניס ג'רסי
זינה לוין
קרן ליפקר
מיכאל קונצביץ'
אדוארד רזניק

ויולה
מיכאל פלסקוב*
משה אהרונוב
מיכאל יאבקר
בוריס רימר
אנדריי שפלניקוב

צ'לו
צבי אורליאנסקי*
יפים אייזנשטד*
מרינה כץ*
אלכסנדר סינייילניקוב

קונטרבאס
דמיטרי רוזנצוויג*
גנאדי ליטבין

חליל
אסתי רופא*
אבנר גיגר

אבוב
מוקי זוהר*
אורי מירז

קלרינט
טיבי צייגר*

בסון
ענבר נבות*
קריסטיונס גריגס

קרן
אלון ראובן*
שחר זיו

חצוצרה
מראט גורביץ'

טימפני
קרן פנפימון זהבי*

נגנים אורחים/מחליפים: איריס גלוברזון הירש, עוגב; רוני גל־עד, אבוב

חברי העמותה וחברי הוועד המנהל

*חברי הוועד המנהל

פרופ' רות ארנון* - יו"ר
יעקב אייזנר*
אלי אייל
ד"ר חנן אלון
יצחק אלרון*
שמשון ארד
פרופ' אבי בן בסט
פרופ' בני גיגר*
בני גל־עד*
עו"ד יאיר גרין*
רוברט דרייק
פרופ' משה הדני*
משה וידמן*
שרה זלקינד
ניסים לוי
הדווה פוגל*
פרופ' מנחם פיש*
פרופ' מרק קופיטמן
דיוויד קינדלר*
פרופ' אורי קרשון
ברוך שלו*

הצוות האדמיניסטרטיבי

מנהל כללי: בן ציון שירה
מנהל אדמיניסטרטיבי: מיכאל קונצביץ'
מפיקה: תמר אומנסקי
מנהלת שיווק: תמר יעקובוביץ'
מכירות: ענבל ירושלמי
מזכירות: מירה זילברמן
מנהל במה: ואלרי אקסיונוב
יועץ משפטי: עו"ד עמי פולמן
הנהלת חשבונות: שרית יצחקי

העוגב, שנבנה ע"י גדעון שמיר, והטימפני הועמדו לרשות התזמורת באדיבות קרן התרבות אמריקה־ישראל

מחלקת מנויים: 1-700-55-2000 | בימים א'-ה' 09:00-17:00

משרד התזמורת: רח' ההגנה 13, הגבעה הצרפתית, ירושלים | טל: 02-5020503 | פקס: 02-5020504
כתובתנו באינטרנט: www.jcamerata.com | אימייל: info@jcamerata.com

התזמורת נתמכת על ידי: משרד התרבות והספורט | עיריית ירושלים, האגף לתרבות | הקרן לירושלים
קרן מרק ריץ' | טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ | ומסתייעת בתורמים שונים.

מדינת ישראל
משרד התרבות והספורט
עיריית ירושלים
הקרן לירושלים
THE JERUSALEM FOUNDATION
مؤسسة صندوق القدس
the marc rich foundation
for education, culture and welfare
lucerne, switzerland

העונה ה-27

לב ונשמה

צ'ארלס אוליבייריי־מונרו מנצח
קלייר וילקינסון מצו סופרן

ליאוש יאנצ'ק (1854-1928)
"אידילה", לתזמורת מיתרים

יוהאן סבסטיאן באך (1685-1750)
קנטטה רי"ב 169 "לאלוהים לבדו נתון לבי"
לאלטו, לעוגב אובליגטו ולתזמורת

הפסקה

מייקל טיפט (1905-1998)
"מוסיקה קטנה", לתזמורת מיתרים

יוהאן סבסטיאן באך (1685-1750)
קנטטה רי"ב 35 "רוח ונפש מתבלבלים"
לאלט, לעוגב אובליגטו ולתזמורת

ירושלים	מינהל קהילתי הגבעה הצרפתית - קונצרט מיוחד עם תהליך עבודה יום ה' 9.6.2011, בשעה 10:00
תל אביב	מוזיאון תל אביב לאמנות, יום ו' 10.6.2011, בשעה 13:30; מוצ"ש 11.6.2011, בשעה 21:00; יום א' 12.06.2011, בשעה 20:30
גני תקווה	מרכז הבמה, יום ב' 13.06.2011, בשעה 20:30
ירושלים	אולם ימקא, יום ג' 14.06.2011, בשעה 20:30
רחובות	אולם ויקס, מכון ויצמן, יום ד' 15.06.2011, בשעה 20:30
הרצליה	היכל אמנויות הבמה, יום ה' 16.06.2011 בשעה 20:30

כתיבת התכנייה: איריס גלוברזון הירש
עיצוב: חגית מימון

צ'ארלס אוליביירי־מונרו | מנצח

צ'ארלס אוליביירי־מונרו גדל בטורונטו, שם למד פסנתר בהדרכת הפדגוג והמלחין בוריס ברלין, בקונסרבטוריון המלכותי שבאוניברסיטת טורונטו. ב-1992, עם סיום התואר הראשון, קיבל מילגה ללימודי ניצוח עם אוטקר טרליק באקדמיה ע"ש יאנצ'ק בברנו, צ'כיה.

אוליביירי־מונרו הוא מנצחה הראשי של התזמורת הפילהרמונית של צפון צ'כיה בטפליצה, המנצח הראשי של פסטיבל "Crested Butte" שבקולורדו, ארה"ב ומנהלה האמנותי של התזמורת הסימפונית הבין אזורית בגרמניה.

הוא שימש כמנצחה העיקרי של התזמורת הסימפונית של הרדיו הסלובקי בברטיסלבה (2001-2004), כמנצח התזמורת הפילהרמונית של ברנו (1995-1997), ושל התזמורת הסימפונית של קארלסבאד (1993-1995) וכן כמנצח הקבוע של תזמורת האופרה הקאמרית של ברנו (1992-1994).

הקריירה הבינלאומית שלו החלה לאחר זכייתו בכמה תחרויות בינלאומיות, בראשן - הפרס הראשון בתחרות ניצוח במסגרת פסטיבל האביב הבינלאומי של פראג, בשנת 2000. בין השנים 2009-2010 ערך סיורים נרחבים עם התזמורת הקאמרית של פראג, ועם התזמורת הפילהרמונית של פראג.

אוליביירי־מונרו ניצח על תזמורות חשובות בטורונטו, מונטריאול, ניו־יורק, אמסטרדם, אתונה, ברלין, פרנקפורט, בודפשט, ורשה, סנט פטרבורג, בריסל, איסטנבול, ליסבון, טייפה, סיאול, טוקיו וכן על הפילהרמונית הישראלית.

קלייר וילקינסון | מצו סופרן

קלייר וילקינסון נחשבת כ"שם חם" ביותר בתחום האופרה. היא נהנית משיתוף פעולה עם מנצחים ידועי שם רבים, כגון הארי ביקט, לורנס קמינגס, סיר ג'ון אליוט גרדינר, דיוויד היל, ניקולאס קרמר, כריסטוף רוסה, מרקוס שטנץ ומייקל וילנס והיא מופיעה עם גופים כגון "סיטי אוב לונדון סינפוניה", "סולני הבארוק האנגלים", "פלורילגיום", תזמורת Gürzenich של קלן, התזמורת הפילהרמונית של מאלגה, ה"מנצ'סטר קאמרטה", תזמורת "עידן הנאורות" ותזמורת הבארוק השוודית.

היא השתתפה בהקלטת ה"משיח" של הנדל, שזכתה בפרס "גרמופון" והיא מרבה להקליט ממיטב הרפרטואר, עם טובי המבצעים והמנצחים, יצירות כגון ה"מרקוס פאסיון" עם האקדמיה של קלן, וה"מתיאוס פאסיון" עם הדיונדין קונסורט. היא הופיעה בשידורי הבי.בי.סי. עם "אי פאג'יוליני".

קונצרט סיום העונה

רוקחים אהבה

אבנר בירון מנצח
מרי נלסון סופרן
אגם אנגלרד־סער סופרן
ג'יימס אדוארדס טנור
דניאל אוקינקלוס טנור

היידן הרוקח
אופרה קומית בשלוש מערכות

ירושלים: מינהל קהילתי הגבעה הצרפתית -
קונצרט מיוחד עם תהליך עבודה,
יום ב' 27.6.2011, בשעה 10:00

חיפה: אולם רפפורט
יום ג', 28.6.2011 בשעה 20:30

כרמיאל: היכל התרבות
יום ד', 29.6.2010 בשעה 20:30

תל אביב: מוזיאון תל אביב לאמנות
יום ו', 1.7.2010 בשעה 13:30
מוצ"ש, 2.7.2010 בשעה 21:00
יום א', 3.7.2010 בשעה 20:30

ירושלים: אולם הנרי קראון
יום ג', 5.7.2010 בשעה 20:30

בסיוע
סופר-פארם

ליאוש יאנצ'ק (1854-1928) | "אידילה", לתזמורת מיתרים

אנדנטה, אלגרו, מודראטו, אלגרו, אדג'יו, סקרצו־טריו, מודראטו

כ-30 דק'

"אין מוסיקה ללא סולם... שיר העם אינו מכיר בקיומה של א-טונאליות" (הולנדר, 1963)

יאנצ'ק, מלחין צ'כי, תיאורטיקן, מורה למוסיקה וחוקר תרבות עממית, נולד למשפחת חובבי מוסיקה במוראביה. הוא החל ללמוד מוסיקה בגיל עשר, אז גם הצטרף למקהלת מנזר. בהיותו בן תשע עשרה התמנה למשרת מנצח בקתדרלת העיר ברנו, אך בהיותו לא מרוצה מן הטכניקה שלו, מיהר לנסוע לפראג, ללייפציג ולווינה, כדי להעמיק את לימודיו. בשנת 1881 חזר לברנו וייסד שם בית ספר לעוגב, שהיה בהמשך לקונסרבטוריון העירוני.

הבשלתו של יאנצ'ק כמלחין הייתה מאוחרת. הצלחתו הראשונה הייתה האופרה "ינופה", שבוצעה רק בהיותו כבן ארבעים. כל שאר יצירותיו הבולטות הושלמו לאחר הגיעו לגיל שישים. עם זאת, בחינה מקרוב מציגה את סיפורו של אדם שהקדיש את חייו למוסיקה בכלל ולהלחנה בפרט.

בראשית תקופת כתיבתו ניכרה השפעתו החזקה של ידידו ומושא הערצתו - אנטונין דבוז'אק. תחילת הלחנתו הייתה בסגנון רומנטי ומסורתי, אך לאחר השלמת האופרה שלו "שארקה" (1881) החל סגנונו להשתנות.

הוא חקר מוסיקה עממית מוראבית וסלובקית והשתמש ביסודותיה במוסיקה שחיבר. בייחוד התמקד בחקר המקצבים, מתארי הצליל ונטיות הקול של הדיבור הצ'כי, מחקר שסייע לו ביצירת המלודיות הווקאליות הייחודיות שלו, הבאות לידי מלוא ביטויין באופרה שלו "ינופה" (1904). שיטה זו, שהקדימה בהרבה את יצירות מוסורגסקי וברטוק, הייתה לסימן ההיכר של כתיבתו הווקאלית. הצגת "ינופה" בפראג, בשנת 1916, זכתה להצלחה גדולה והביאה לינאצ'ק, לראשונה בחייו, תהילה של ממש. בהיותו בן 62 החל לחבר את היצירות שבזכותן הוא זכור כיום. שנה לאחר מכן פגש את קאמילה שטסלובה, צעירה יהודיה, שהאצילה עליו השראה עמוקה בשארית חייו.

חלק גדול מיצירתו מתאפיין במקוריות רבה ובאמירה אישית חזקה. המוסיקה שלו טונאלית, גם אם זו טונאליות מורחבת, והוא משתמשת בפיסוק חורג מן המקובל, העושה שימוש תכוף במודאליות. לדברי המוסיקולוג ג'ים סמסון "הוא משתמש בתבניות ליווי מובלטות, וחותר תמיד קדימה, לעתים באמצעים שאינם מקובלים - כגון רצף של פסוקים "בלתי גמורים", המהווים חזרות מתמידות על מוטיבים קצרים, ההולכים וצוברים תנופה".

מיצירותיו המפורסמות של יאנאצ'ק: הסינפונייטה, המיסה הגלאגוליטית, הרפסודיה "טאראס בולבה", מחולות סלאביים ושתי רביעיות מיתרים, וכן האופרות "קטיה קאבאנובה", "שועלה ערמומית קטנה", "פרשת מאקרופולוס" ו"מבית המתים" (על פי רומן של דוסטוייבסקי). יצירות אלה נכתבו כולן בעשור האחרון לחיי המלחין. האופרות נחשבות, על דעת מבקרי מוסיקה רבים, לטובות שביצירותיו.

למוסיקה של יאנאצ'ק הייתה השפעה גם על סוגות אחרות, ולא רק על המוסיקה הקלאסית: להקת הרוק המתקדם "אמרסון, לייק ופאלמר" הקליטה שיר, המבוסס על נושא מתוך "סינפונייטה", וגם הסרט "הקלות הבלתי נסבלת של הקיום" (1988), על פי רומן של מילן קונדרה, עשה שימוש רב בחומר מוסיקאלי של יאנצ'ק. קונדרה אף הירבה לכתוב על המוסיקה של יאנאצ'ק, בעיקר בספרו "צוואות נבגדות".

את יצירתו (המוקדמת יחסית) למיתרים "אידילה" כתב המלחין בהיותו בלייפציג והיא הושלמה ב-1878. היצירה בת שבעת הפרקים מציגה מגוון של סגנונות. לעתים היא מחקה סגנון כתיבה מוקדם יותר, לעתים מדגימה את השפעתו הגדולה של דבוז'אק, עם זאת, היצירה מאפשרת הצצות אל קולו האישי של יאנצ'ק, שבסופו של דבר הביא לו את ההכרה ביכולתו הגדולה כמלחין.

יוהאן סבסטיאן באך (1685–1750) | קנטטה רי"ב 169, קנטטה ליום א' השמונה־עשר לאחר חג השילוש

סינפוניה, אריוזו, אריה, רצ'יטטיב, אריה, רצ'יטטיב, כורל

כ-18 דק'

"לאלוהים לבדו נתון לבי"

בשנת 1722 התפנתה משרת הקנטור בבית הספר תומאס בלייפציג. המשרה הוצעה תחילה לטלמן ואחר כך ליוהאן גראופנר, אך שניהם לא השיגו שחרור ממעסיקיהם. לבסוף הוזמן באך לקבל עליו את התפקיד, וב-1723 עקר לליפציג, שם נשאר עד יום מותו.

בהתלהבות רבה ניגש באך לעבודתו החדשה, שכללה הוראת מוסיקה ומקצועות אחרים, וכתיבת קנטטות לכל תפילות ימי א' ולחגי הכנסייה. שפע הזמרים והנגנים בבית הספר אפשר לבאך להלחין יצירות גדולות היקף דוגמת ה"מתיאוס פסיון". עם זאת, עומס העבודה העצום אילץ אותו להשתמש לעתים בחומר קיים.

כמלחינים רבים בני זמנו, לא חשש באך לשחזר חומר מוסיקאלי איכותי ולעשות בו שימוש מחודש, ולעתים - אף להשתמש באותו מקור כמה פעמים. זהו המקרה של קנטטה 169, שנגזרה מתוך קונצ'רטו אבוד לאבוב. מקור זה שימש את באך לא רק לכתיבת שניים מפרקי הקנטטה (הסינפוניה ואריה מס' 5), אלא גם לכתיבת הקונצ'רטו למקלדת רי"ב 1053 שנכתב כעשר שנים אחר כך.

הקנטטה נכתבה ליום הראשון השמונה עשר לאחר השילוש, והיא נשענת על טקסט של מחבר אנונימי. באך משתמש ביצירה זו באנסמבל בינוני בגודלו, בסולו אלט, בשלושה אבובים, במיתרים ובאורגן אובליגטו (המנגן בחלקים מתוך היצירה תפקיד כתוב ולא באסו קונטינואו בלבד) ובמקהלה, אם כי בביצוע הערב הכורל המסיים יושר ללא מקהלה.

היצירה נכתבה בלייפציג ב-1726, וכמו קנטטות מס' 35, 54 ו-170 - היא כתובה לאלט סולו. היצירה מונה שבעה פרקים ופותחת, שלא כבשגרה, בכינורות הראשונים לבדם, ללא ליווי.

הפרק הראשון, סינפוניה, בנוי בצורת "דה־קאפו", עם חטיבה בסי מינור במרכזו. בפרק זה העוגב מקבל את תפקיד הסולו. בחלק האמצעי של הסינפוניה תפקיד הסולו נעשה דומיננטי עוד יותר, בעוד תפקיד התזמורת מצטמצם.

הפרק השני, אריוזו לאלט סולו, "לאלוהים לבדו נתון לבי", מלווה בקונטינואו. פרק זה הולם קול יחיד, שכן הטקסט מדבר ללא הרף על "אלוהים לבדו" ועל היחיד מול האל. הפרק נע בין תנועה קצובה ושירתית לבין "דיבור מושר" חופשי יותר בקטעי הרצ'יטטיבים. מבנהו הכולל של פרק זה מזכיר את הרונדו המאוחר.

הפרק השלישי, אריה, פותח בעוגב אובליגטו בתפקיד מעוטר ומקושט עד מאד ובקונטינואו. זמרת האלט נכנסת בהמשך בקו מלודי כובש בצניעותו ובפשטותו, עם הטקסט המתחיל אף הוא במילים "לאלוהים לבדו נתון לבי". האריה בנויה אף היא בצורת ה"דה־קאפו".

הפרק הרביעי, רצ'יטטיב לאלט וקונטינואו "מהי אהבת אלוהים", מוביל אל האריה ב**פרק החמישי** ("מות בי, הו עולם, על כל אהבתך"), בה המורכבות רבה יותר: האלט והעוגב יוצרים קונטרפונקט מעניין, המבוסס על תפקיד הסולו המקורי מתוך קנטטה רי"ב 1053.

הפרק השישי, רצ'יטטיב קצר, לאלט ולקוניטנואו מדבר על אהבה והתמסרות עם הטקסט "ועם זה, אל תשכח גם ברעך לנהוג נאמות."

בכורל המסיים באך משתמש בטקסט חדש למלודיה לותרנית עתיקה ושמה "כעת מתחננים אנו לרוח הקודש". הטקסט הוא: "הו, אהבה מתוקה".

Sinfonia

Arioso

Gott soll allein mein Herze haben.
Zwar merk ich an der Welt,
Die ihren Kot unschätzbar hält,
Weil sie so freundlich mit mir tut,
Sie wollte gern allein
Das Liebste meiner Seele sein.
Doch nein; Gott soll allein mein Herze haben:
Ich find in ihm das höchste Gut.
Wir sehen zwar
Auf Erden hier und dar
Ein Bächlein der Zufriedenheit,
Das von des Höchsten Güte quillet;
Gott aber ist der Quell, mit Strömen angefüllet,
Da schöpf ich, was mich allezeit
Kann sattsam und wahrhaftig laben:
Gott soll allein mein Herze haben.

Aria

Gott soll allein mein Herze haben,
Ich find in ihm das höchste Gut.
Er liebt mich in der bösen Zeit
Und will mich in der Seligkeit
Mit Gütern seines Hauses laben.

סינפוניה

אריוזו

לאלוהים לבדו נתון לבי.
אמנם מבחין אני, כי העולם
(המחשיב אף את צוואתו כיקרת ערך),
כיוון שבידידות הוא נוהג בי,
היה משתוקק להיות הוא לבדו
אהוב נפשי.
אך לא; לאלוהים לבדו נתון לבי:
אני מוצא בו את הטוב העילאי.
אמנם נכון, רואים אנו
גם עלי אדמות, פה ושם,
איזה פלג של נחת ושלווה,
המפכה מטובו של אדון הכול;
ואולם האלוהים הוא המקור, גדוש בנהרות,
ממנו אני שואב, מה שיוכל, בכל עת
להפיח בי חיים:
לבי נתון לאלוהים.

אריה

לאלוהים לבדו נתון לבי.
אני מוצא בו את הטוב העילאי.
הוא אוהבני בעתות צרה
ועל ידי גאולתו ירצה
להשביעני בכול טוב ביתו.

Recitativo
Was ist die Liebe Gottes?
Des Geistes Ruh,
Der Sinnen Lustgenieß,
Der Seele Paradies.
Sie schließt die Hölle zu,
Den Himmel aber auf;
Sie ist Elias Wagen,
Da werden wir in Himmel nauf
In Abrahms Schoß getragen.

Aria
Stirb in mir,
Welt und alle deine Liebe,
Dass die Brust
Sich auf Erden für und für
In der Liebe Gottes übe;
Stirb in mir,
Hoffart, Reichtum, Augenlust,
Ihr verworfnen Fleischestriebe!

Recitativo
Doch meint es auch dabei
Mit eurem Nächsten treu!
Denn so steht in der Schrift geschrieben:
Du sollst Gott und den Nächsten lieben.

Choral
Du süße Liebe, schenk uns deine Gunst,
Laß uns empfinden der Liebe Brunst,
Dass wir uns von Herzen einander lieben
Und in Friede auf einem Sinn bleiben.
Kyrie eleis.

רצ'יטטיב
מהי אהבת אלוהים?
שלווה לנפש,
הנאת לרוח,
לנשמה - גן עדן.
היא נועלת את שערי הגיהינום
ופותחת שערי שמיים;
היא מרכבת אליהו,
שבה נינשא השמיימה
אל חיק אברהם.

אריה
מות בי,
הו עולם, על כול אהבתך,
כדי שישנן חזי
עלי אדמות, עד יומי הארון,
את אהבת האל;
מותו בי
יהירות, עושר, חמדת עיניים,
הוי, תאוות בשרים נקלות.

רצ'יטטיב
ועם זה, אל תשכח
גם ברעך לנהוג נאמות.
כי כך נאמר בכתבי הקודש:
אהב את האל ואת רעך.

כוראל
הו, אהבה מתוקה, העניקי לנו חסדך,
תני לנו לחוש את להט האהבה,
כדי שנאהב זה את זה בכל לבבנו
והשלום יאחדנו.
אנא, האל, רחם נא.

מייקל טיפט (1905-1998) | מוסיקה קטנה

פרלוד, פוגה, אייר, פינאלה

כ-11 דק'

"ליצור תמונות של יופי שופע נדיב ומלא חיים, בעידן של בינוניות וחלומות מנופצים" (מייקל טיפט)

מייקל טיפט הבריטי היה בן תשע בלבד בסיום מלחמת העולם הראשונה, ובדומה לילדים רבים, הושפע מאד מן האווירה הנפיצה והלוהטת, ללא יכולת להבינה ולהכילה במלואה. בהיותו נער, שמע קונצרט תזמורתי בניצוחו של מלקולם סרג'נט, וגמלה בלבו ההחלטה להיות מלחין. בשנת 1923 נרשם לקולג' המלכותי למוסיקה בלונדון, שם למד קומפוזיציה וניצוח מידי צ'ארלס וודס ור.א. מוריס. באותה תקופה החל להלחין, אך סבר שיצירותיו אינן בשלות לפרסום, והוא גנז את מרביתן. הוא התפרנס מהוראה ומניצוח. ב-1930 שב לקולג' המלכותי לתקופת לימודים נוספת, התרכז במוסיקה האנגלית של המאה ה-16 וביצירות של באך ובטהובן. בתקופה זו התגבש סגנונו הקונטרפונקטי האופייני.

עם התבגרו מעט החל להבין בהדרגה את כישלון הרעיונות שבשמם התנהלה המלחמה, ועם אידיאליסטים רבים בני דורו הצטרף למפלגה הקומוניסטית. ב-1940, מפוכח וחסר אשליות וציפיות ממפלגות פוליטיות, הצטרף לאיגוד פציפיסטי.

ב-1943, בעת ששימש כמנהל מוסיקלי ב-Morley College, נידון לתקופת מאסר של שלושה חדשים בעקבות סירובו לשרת כחייל בלתי קרבי, כנדרש בזמנו מסרבני גיוס מטעמי מצפון.

יצירתו המפורסמת ביותר - האורטוריה "בן זמננו", נכתבה בין השנים 1939-1940 בעקבות מאורע שהסעירו עד מאד. בשנת 1938 רצח הנער היהודי הרשל גרינשפן דיפלומט נאצי בפריז, דבר שעורר גל אנטישמיות חריף, הידוע בכינויו "ליל הבדולח". טיפט, שהיה כל חייו הומניסט מושבע, כתב גם את הליברית לאופרות שלו, ושאב השראה רבה מן הפסיכולוגיה היונגיאנית. הטקסט ב"בן זמננו" מספר על טבע האדם המלא אורות וצללים.

בשנים שלאחר המלחמה התמקדה תשומת הלב באנגליה בבריטן ובוואהן־ויליאמס ובהשוואות ביניהם, וכך נותרו יצירותיו של טיפט במידת מה בשוליים. פרסומו החל בתקופה מאוחרת בחייו. ב-1945 השלים את כתיבת הסימפוניה הראשונה וב-1952 - את האופרה הראשונה - "נישואי אמצע הקיץ" (בריטן, הצעיר ממנו, כבר הספיק בשלב זה להלחין חצי תריסר אופרות). מכאן ואילך החל טיפט להלחין באינטנסיביות וזכה להוקרה בארצו ובעולם. ב-1966 קיבל תואר סר וב-1983 התקבל כחבר ב"מסדר ההוקרה". ב-1991 פרסם את האוטוביוגרפיה שלו "Those Twentieth Century Blues" ובנובמבר 1997 נסע לסטוקהולם להשתתף בקונצרט חגיגי לסיכום כל יצירותיו לתזמורת, וחלה שם בדלקת ריאות. הוא הספיק להתאושש ולחזור לארצו, שם נפטר בשלווה והוא בן 93.

היצירה "מוסיקה קטנה" מוגדרת היטב על ידי שמה: זוהי יצירה פשוטה בת אחת עשרה דקות בארבעה פרקים המנוגנים ברצף. לאחר כתיבת יצירה גדולת היקף ומסובכת אחרת, טווה טיפט יצירה קצרה יותר המבוססת על אותם הרעיונות, והמהווה מעין התרגעות לאחר החומרה המוקפדת של היצירה הגדולה. היצירה נכתבה בעקבות הזמנה, לרגל חגיגות העשור לתזמורתו של רג'ינלד ג'ייקויז, שהייתה תזמורת מיתרים מובילה. ג'ייקויז ניצח על קונצרט הבכורה, בשנת הלחנת היצירה.

גם יום השנה למותו של מלחין הבארוק הנרי טיפט השפיע מאד על האווירה בבריטניה של 1946, ו"מוסיקה קטנה" הושוותה לפנטסיה של פרסל, עת הוצגה לראשונה בפני הקהל. ההשוואה רלוונטית רק ביחס לפרק השלישי, ה"אייר", שהוא סדרה של שמונה וריאציות על באס קבוע.

הפרק הראשון מזכיר את הינדמית' במרקמו הקווי, ומשמש מעין פרלוד לפוגה העוקבת, החמימה יותר וחמורה פחות. האייר פותח במלודיה בצ'לי סולו, מלודיה ההופכת עד מהרה למעין באסו אוסטינטו לאורכו של הפרק. הפרק האחרון נמרץ ומלא אנרגיה, למרות סיומו המפתיע, בהד שקט של עצמו.

יוהאן סבסטיאן באך (1685-1750) | קנטטה מס׳ 35 ליום הראשון השנים עשר לאחר טריניטי

סינפוניה, אריה, רצ׳יטטיב, אריה, סינפוניה, רצ׳יטטיב, אריה

כ־27 דק׳

״רוח ונפש מתבלבלים״

יצירה מלהיבה ופופולארית זו מספרת על חירש שנרפא מחירשותו בעזרת ישו. אולי היה זה הטקסט של גיאורג כריסטיאן לֶהְמְס, שנתן לבאך את ההשראה לכתוב קנטטה כה יוצאת דופן, ״כלית״ כל כך, כאילו הוא מפנה את המאזין לחוויה צלילית טהורה בלא תיווך מילולי. האורגן, כלי דתי מובהק, מקבל ביצירה תפקיד מלכותי חגיגי להמחשת הכוח וההדר האלוהי.

שלא כבקנטטות האחרות של באך - לא נמצא כאן פוליפוניה מורכבת, ואף ההתאמה של החומר המוסיקאלי לטקסט מאולצת משהו. הקנטטה הדתית לאלט סולו נכתבה ב-1726, בעת שהמלחין עבד בלייפציג, בבית הספר ע״ש תומאס. קנטטה זו, בדומה לקנטטות רי״ב 169 ו-170, נכתבה לקול אלט יחיד, ומן הסתם עמד אז לרשותו של באך זמר אלט זמין, ככל הנראה נער.

באך הירבה להתלונן בתקופה זו על עומס העבודה שבו הוא נתון ועל שכרו העלוב. אולי זהו אחד ההסברים לכך שהיצירה נשענת במרביתה על חומר שאול, ויתכן גם שהכתיבה לקול יחיד מעידה על רצונו של באך לתת למקהלתו שהות להכין את הקנטטות הבאות, שכן מדי שבוע נדרש להציג קנטטה חדשה.

היצירה בת שבעת הפרקים מחולקת לשני חלקים, שכל אחד מהם פותח בסינפוניה. שלא כבשגרה בנויה היצירה משתי סינפוניות ושלוש אריות. שני הרצ׳יטטיבים הם הפרקים היחידים שנכתבו במקור עבור קנטטה זו.

נוכחותם המאסיבית של האבובים מזכירה לנו שמוסיקה זו נכתבה לפני כן לאבוב קונצרטי. למעשה העתיק באך מתוך הקונצ׳רטו האבוד שלו למקלדת רי״ב 1059, הנשען על הקונצ׳רטו לאבוב.

בגלגול נשמות זה האורגן מקבל את תפקיד הסולו, כך שבסופו של דבר נשמע מלוא הקונצ׳רטו בתוך הקנטטה. הסימפוניה לקוחה, אפוא, מן הפרק הראשון של הקונצ׳רטו למקלדת, והעוגב הסולן מנהל בה דו שיח מלא הדר עם התזמורת.

אריה מס׳ 2 כתובה כסיציליאנו. התזמורת פותחת במעין מחול נוגה. כל משפט מוסיקאלי מסתיים בהפסקה רבת משמעות בה נעתקת הנשימה, וכמו ממחישה את הבלבול והמבוכה עליהם מדבר הטקסט, כמעין צורך להשתהות לרגע מבלי דעת לאן להמשיך. הכלי היחיד שמנגן בהמשכיות מליסמות ארוכות ונפתלות הוא העוגב, המרחף כרוח אלוהית מעל האדם הסובל.

רצ׳טטיב מס׳ 3 מתאר בפליאה ובהתפעלות את מעשה האל המיטיב, באמצעות האלט והקונטינואו.

אריה מס׳ 4 מבטאת את ההכרה ביכולתו המופלאה של האל, ויתכן שהיא הפרק השני בקונצ׳רטו רי״ב 1059 למקלדת. העוגב ברגיסטר נמוך, אולי כדי לא לבלוט ו״לגנוב את ההצגה״ מהאלט ומן הטקסט. האפקט הצלילי הכהה המתקבל מיוחד בהחלט ואיננו אופייני לקו רתמי קצבי ומדויק שכזה.

סינפוניה מס׳ 2 כתובה כפרק קונצרטי מסיים בארוקי טיפוסי, ובו העוגב שוב בתפקיד מלא ברק. הסינפוניה לקוחה מתוך הפינאלה של הקונצ׳רטו למקלדת רי״ב 1059.

רצ׳יטטיב מס׳ 6 יוצר את הקשר הטונאלי בין סולם רה מינור, שבו כתובים רוב הפרקים, לבין הדו מז׳ור המסיים.

אריה מס׳ 7 מתארת את הרצון לשכון בטח עם האל, לאחר חיים מלאי ייסורים. הפרק מסיים את היצירה בדו מז׳ור מפתיע. מפתיעה גם בחירתו של באך לסיים באריה ולא בכורל, כמקובל.

Erster Teil
Sinfonia

Aria

Geist und Seele wird verwirret,
Wenn sie dich, mein Gott, betracht'.
Denn die Wunder, so sie kennet
Und das Volk mit Jauchzen nennet,
Hat sie taub und stumm gemacht.

Recitativo

Ich wundre mich;
Denn alles, was man sieht,
Muß uns Verwundrung geben.
Betracht ich dich,
Du teurer Gottessohn, So flieht

Vernunft und auch Verstand davon.
Du machst es eben,
Dass sonst ein Wunderwerk vor dir was Schlechtes ist.
Du bist Dem Namen, Tun und Amte nach erst wunderreich,

Dir ist kein Wunderding auf dieser Erde gleich.
Den Tauben gibst du das Gehör,
Den Stummen ihre Sprache wieder,
Ja, was noch mehr,
Du öffnest auf ein Wort die blinden Augenlider.
Dies, dies sind Wunderwerke,
Und ihre Stärke
Ist auch der Engel Chor nicht mächtig auszusprechen.

חלק ראשון
סינפוניה

אריה

הרוח והנפש מתבלבלים,
כאשר הם מביטים בך, אדון,
כי את הנסים שהם מכירים
ושאותם האנשים מספרים בשמחה
עשו אותם לחרשים ואילמים.

רצ'יטטיב

אני משתאה;
כי כל מה שרואים אנו,
חייב למלאנו פליאה. אם אביט בך,
בנו היקר של אלוהים,
ינטשוני היגיון ושכל.

כי פועלך גורם
שגם נס נראה מסכן לידך.
כך פועלך
בשם, במעשה ובכהונה מופלא.

שום פלא על הארץ אינו דומה לך.
לחרש נתת שמיעה,
ולאילם שוב את מתת הדיבור,
כן, יתרה מכך,
אתה פקחת, במילה, את עפעף העיוור.
אלו המה מעשי פליאה.
ואת עוצמתם
לא תוכל לבטא גם מקהלת מלאכים.

Aria
Gott hat alles wohlgemacht.
Seine Liebe, seine Treu
Wird uns alle Tage neu.
Wenn uns Angst und Kummer drücket,
Hat er reichen Trost geschicket,
Weil er täglich für uns wacht.
Gott hat alles wohlgemacht.

Zweiter Teil
Sinfonia
Recitativo
Ach, starker Gott, lass mich
Doch dieses stets bedenken,
So kann ich dich
Vergnügt in meine Seele senken.
Laß mir dein süßes Hephata
Das ganz verstockte Herz erweichen;
Ach! lege nur den Gnadenfinger in die Ohren,
Sonst bin ich gleich verloren.
Rühr auch das Zungenband
Mit deiner starken Hand,
Damit ich diese Wunderzeichen
In heilger Andacht preise
Und mich als Erb und Kind erweise.

Aria
Ich wünsche nur bei Gott zu leben,
Ach! wäre doch die Zeit schon da,
Ein fröhliches Halleluja
Mit allen Engeln anzuheben.
Mein liebster Jesu, löse doch
Das jammerreiche Schmerzensjoch
Und lass mich bald in deinen Händen
Mein in martervolles Leben enden.

אריה
כל מעשה אלוהים הוא טוב
אהבתו, נאמנותו,
מתחדשים מדי יום.
כאשר פחד וצער מדכאים אותנו,
שולח הוא לנו תמיד נחמה רבה,
כי הוא משגיח עלינו מדי יום ביומו.
כל מעשה אלוהים הוא טוב.

חלק שני
סינפוניה
רצ'יטטיב
אה, אל אדיר, תן לי
תמיד לזכור זאת,
ואז אוכל בשמחה
בנשמתי להפנימך.
תן למילתך המתוקה "היפתח"
לרכך את לבי הנוקשה;
אה, הנח את אצבעך הנדיבה על אזני,
אחרת במהרה אובד.
גע גם בלשוני
בידך האדירה,
שאהלל את סימני הפלאים הללו
בתפילה קדושה
ואראה עצמי כבנך ויורשך.

אריה
רוצה אני רק עם אלוהים לחיות,
אה! האם כבר הגיע הזמן
לשיר ברמה הללויה
עם כל המלאכים.
ישוע יקר שלי, שחררני
מעולו עמוס הצער של הכאב
ותן לי לסיים במהרה בזרועותיך
את חיי מלאי הייסורים.

The 27th Season

Heart and Soul

Charles Olivieri-Munroe conductor
Clare Wilkinson mezzo soprano

Leoš Janáek (1854-1928)
Idyla for string orchestra

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Cantata BWV 169
"Gott soll allein mein Herze haben"
for solo Alto, obbligato organ
and orchestra

Intermission

Michael Tippett (1905-1998)
Little Music for string orchestra

Johann Sebastian Bach
Cantata BWV 35
"Geist und Seele wird verwirret"
for solo Alto, obbligato organ and orchestra

Tel Aviv	Tel Aviv Museum of Art, Friday, June 10 2011 at 13:30 Saturday, June 11 2011 at 21:00; Sunday, June 12 2011 at 20:30
Ganne Tikva	Stage Center, Monday, June 13 2011 at 20:30
Jerusalem	YMCA Hall, Tuesday, June 14 2010 at 20:30
Rehovot	Wix Auditorium, Weizmann institute, Wednesday, June 15 2011 at 20:30
Herzliya	Performing Arts Center, Thursday, June 16 2011 at 20:30

Program notes: Iris Globerson Hirsh
Design: Hagit Maimon

The Israel Camerata Jerusalem

Music Director and Founder: **Avner Biron**
Composer in Residence: **Josef Bardanashvili**

The musicians

*principal player **permanent guest musician

1st Violin
Arnold Kobiliansky*
Michael Boyaner
Pavel Galaganov
Sophia Kirsanova**
Carmela Leiman
Roman Yusupov
Yonah Zur

2nd Violin
Natalie Sher*
Denice Djerassi
Michael Kontsevich
Zina Levin
Keren Lipker
Eduard Reznik

Viola
Michael Plaskov*
Moshe Aharonov
Andrei Shapelnikov
Boris Rimmer
Michael Yavker

Cello
Yafim Aizenstadt*
Marina Katz*
Zvi Orleansky*
Alexander Sinelnikov

Bass
Dmitri Rozenzweig*
Genadi Litvin

Flute
Esti Rofé*
Avner Geiger

Oboe
Muki Zohar*
Ori Meiraz

Clarinet
Tibi Cziger*

Bassoon
Inbar Navot*
Kristijonas Grigas

Horn
Alon Reuven*
Shahar Ziv

Trumpet
Marat Gurevich

Timpani
Karen
Phenpimon–Zehavi*

Guest musicians: Iris Globerson Hirsh, organ; Roni Gal-ed, oboe

Board of Directors and Members of Association

*Member of the board

Prof. Ruth Arnon* - Chairman
Jacob Aizner*
Dr. Hanan Alon
Shimshon Arad
Prof. Avi Ben Basat
Robert Drake
Izaak Elron*
Eli Eyal
Prof. Menachem Fisch*
Benny Gal–Ed*
Hedva Foguel*
Prof Benny Geiger*
Yair Green*
Prof. Moshe Hadani*
Prof Uri Karshon
David Kindler*
Prof. Mark Kopytman
Nissim Levy
Baruch Shalev*
Moshe Vidman*
Sara Zelkind

Administration

General Manager: Ben-Zion Shira
Administrative Manager: Michael Kontsevich
Producer: Tamar Umansky
Marketing Manager: Tamar Yakubovitz
Sales: Inbal Yerushalmi
Secretary: Mira Zilberman
Stage Manager: Valery Aksyonov
Legal Advisor: Adv. Ami Folman
Accountant: Sarit Yitshaki

The Organ Built by Gideon Shamir and the Timpany were kindly given to the orchestra by the America-Israel Cultural Foundation

Office: 13 HaHagana St. (HaGiv'a HaTsarfatit) Jerusalem | Tel: +972-2-5020503 Fax: +972-2-5020504
Internet: www.jcamerata.com | Email: info@jcamerata.com

The Orchestra is supported by: The Ministry of Culture and Sport | The Municipality of Jerusalem | The Jerusalem Foundation
The Marc Rich Foundation | Teva Pharmaceutical Industries Ltd. | and by the generous support of various donors.

מדינת ישראל
משרד התרבות והספורט

The Municipality of Jerusalem

הקרן לירושלים
THE JERUSALEM FOUNDATION
مؤسسة صندوق القدس

TEVA

the marc rich foundation
for education, culture and welfare
lucerne, switzerland

St. Thomas Church in Leipzig

THE 27th SEASON | 2010/2011

THE ISRAEL CAMERATA JERUSALEM

MUSIC DIRECTOR: AVNER BIRON

HEART AND SOUL